

Strategie prevence školní neúspěšnosti

Podkladem Strategie prevence školní neúspěšnosti je vyhláška č. 197/2016 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72 /2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

Přestup na střední školu je náročným obdobím pro žáky jak po stránce psychické (období dospívání, změna sociálního prostředí), tak po stránce vzdělávací. Žáci se musí přizpůsobit náročnosti zvoleného oboru i novému stylu výuky, kdy je kladen větší důraz na samostatnost, vlastní aktivitu a zodpovědnost. To může být zejména v počátcích studia pro řadu žáků obtížně zvladatelné a riziko školní neúspěšnosti, které může vyústit až v ukončení studia, je vysoké.

Na naší škole je snahou těmto situacím předcházet a ve spolupráci s rodiči i školním poradenským pracovištěm (ŠPP) aplikovat takové postupy, aby žáci školní neúspěšností ohroženi nebyli.

Charakteristika školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je z hlediska pedagogicko-psychologického a socio-pedagogického chápána jako selhávání žáka v podmínkách školního edukačního programu nejen špatným prospěchem, ale také vytvářením negativních psychických postojů a emočních stavů ve vztahu k vlastnímu učení, ke vzdělávání, k učitelům a obecně ke škole.

Žák je ohrožen školním neúspěchem, když:

- obdrží na vysvědčení v prvním pololetí dvě nebo více nedostatečných, ve druhém pololetí jednu nebo více nedostatečných
- je nehodnocen v prvním nebo druhém pololetí ze tří nebo více předmětů
- dlouhodobě neplní zadané úkoly
- není připuštěn k MZ
- neuspěje u MZ
- svým chováním a jednáním soustavně porušuje školní řád a hrozí mu podmíněčné vyloučení

Žák je neúspěšný, když:

- obdrží na vysvědčení ve druhém pololetí 3 nebo více nedostatečných
- neuspěje u MZ ani při druhém opravném termínu
- předčasně ukončí studium
- je vyloučen

Faktory školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je vymezena řadou faktorů, především osobností a zdravotním stavem žáka, dále rodinným a mimoškolním prostředím a výchovně vzdělávacím procesem ve škole.

Při řešení školní neúspěšnosti je nezbytná spolupráce školy, dalších odborníků, rodiny a samotného žáka. Podpora rodiny je v tomto procesu nenahraditelná i s ohledem na volbu budoucího povolání a budoucí život.

Jedná se zejména o tyto faktory:

- osobnost dítěte – poruchy učení, nedostatečná paměť, emoční labilita, nízká odolnost vůči zátěži, snížená inteligence, snížená sebedůvěra, nízká motivace atd.
- poruchy chování, PAS
- zdravotní problémy žáka – dlouhodobá absence, častá krátkodobá absence
- vysoká absence
- změna ŠVP v důsledku přestěhování, přechodu na jinou školu
- vliv rodiny – přílišné nároky, nepodporování ke vzdělávání z různých důvodů, střídavá péče, nezájem rodičů o spolupráci se školou
- nadměrně ochranné rodinné prostředí
- dítě ohrožené sociálně nežádoucími jevy (zhoršená rodinná situace, šikana, domácí násilí, problémy ve vztazích v rodině nebo ve škole – mezi kamarády, ve třídě, ve vztahu s učitelem)
- dítě – cizinec

Doprovodné projevy školní neúspěšnosti

- neurotické příznaky jako jsou bolesti hlavy, břicha, nechutenství, zvracení, tiky, školní fobie
- poruchy chování, které vedou ke zvýšené absenci v některém předmětu, celkové absenci, záškoláctví
- obranné mechanismy, kterými mohou být ztráta motivace, pocit méněcennosti, fantazie, regrese

Postoj žáka a rodičů ke školní práci

Velmi důležitou roli hraje také postoj žáka i rodičů ke škole a školní práci. Tento postoj závisí zejména na dobré motivaci a zvyšování sebedůvěry žáka. Postoj žáka ke škole dále ovlivňuje i dílčí úspěchy a neúspěchy ve vzdělávacím procesu. Žáci, kteří pracují pod úrovní svých schopností a bez zvýšeného vlastního úsilí, nejsou motivováni k lepším výsledkům a bývají ve škole nespokojeni. Neúspěch může být u žáka podnětem k většímu úsilí a snaze o zlepšení výsledků. Pokud jsou však neúspěchy příliš časté, motivace žáka se snižuje.

Předcházení školní neúspěšnosti

- klást na žáka přiměřené nároky
- dbát na jeho pravidelnou docházku do školy, důsledně kontrolovat splnění zadaných úkolů
- zdůrazňovat jeho pozitivní stránky
- oceňovat jeho jedinečnost
- umožňovat žákům vyslovovat vlastní názor
- podporovat vlastní aktivitu, dát příležitost zažít úspěch
- motivovat žáky, rozebírat s ním jeho úspěch
- vyhýbat se negativnímu srovnávání
- věnovat pozornost rodinnému zázemí žáka

Řešení školní neúspěšnosti

Základní podmínkou prevence školní neúspěšnosti je pozitivní klima školy, důvěra žáků a rodičů k učitelům a aktivní přístup a zájem učitelů o žáky.

Na žakovu neúspěšnost upozorní vyučující jednotlivých předmětů třídního učitele (TU).

TU kontaktuje rodiče, nabídne osobní jednání za možné přítomnosti poradenských pracovníků školy (výchovný poradce – VP, metodik prevence rizikového chování – MP, školní psycholog – ŠP).

Na počátku řešení školní neúspěšnosti je nutná správná diagnostika příčin – analýza žakových možností, pozorování žáka, posouzení jeho učebního stylu, vzdělávacích potřeb, osobních postojů ke škole, vzdělávání a učitelům (ŠP, VP).

Na základě diagnostiky a zjištěných potřeb žáka volíme individuálně možná opatření:

- zvýšená motivace žáka k učení – důraz na pozitivní hodnocení, stanovení přiměřeného rozsahu učiva, podpůrné pomůcky (přehledy)
- individuální práce s žákem v rámci hodiny
- stanovení přiměřeného rozsahu učiva
- plán postupného doplňování učiva, rozfázování přezkoušení znalostí (např. po dlouhodobé absenci žáka)
- pomoc při začleňování žáka do třídního kolektivu
- využití pomoci spolužáků
- podpůrné aktivity, seznámení s nejvhodnějšími styly učení
- oznamování termínů písemných prací a zkoušení
- individuální konzultace, doučování, kompenzace nedostatků pomocí speciálně pedagogických postupů (PLPP, spolupráce s PPP, SPC)
- nastavení IVP
- včasné informování rodičů o mimořádném zhoršení prospěchu žáka tak, aby se se zvýšenou péčí mohlo zabránit zhoršení souhrnné klasifikace žáka na konci každého pololetí

Zohlednění žáků s podpůrnými opatřeními

V rámci prevence školní neúspěšnosti je nezbytné věnovat zvláštní pozornost žákům se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP), pro které jsou stanovena podpůrná opatření dle vyhlášky č. 27/2016 Sb. Ta jsou rozdělena do pěti stupňů a jejich aplikace je podmíněna doporučením školského poradenského zařízení (PPP, SPC).

Cíle podpory žáků s PO

- umožnit rovný přístup ke vzdělávání
- předcházet riziku školní neúspěšnosti
- posilovat motivaci a sebedůvěru žáka
- vytvářet podmínky k uplatnění jeho schopností a dovedností
- poskytnout přiměřené úpravy ve výuce i hodnocení.

Postupy školy vůči žákům s PO

- Diagnostika a evidence – učitelé a TU ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm sledují vzdělávací potřeby žáků, včas identifikují rizika a průběžně vyhodnocují účinnost opatření.
- Individuální vzdělávací plán (IVP) – vytváří se u vyšších stupňů PO na základě doporučení PPP/SPC. IVP zahrnuje úpravy v obsahu učiva, formách a metodách práce, způsobu hodnocení.
- Speciální pedagogické a psychologické intervence – spolupráce se školním psychologem, možnost využívání reedukačních cvičení, relaxačních technik, logopedické péče apod.
- Úpravy hodnocení – důraz na pozitivní hodnocení a individuální pokroky žáka, preferování slovního hodnocení, rozfázování zkoušení, využívání alternativních forem ověřování znalostí (ústní, praktické, projektové výstupy).
- Organizační podpora – možnost využití pomůcek (notebook, speciální software, nahrávky), přizpůsobení časových dotací při testech a zkouškách, zajištění klidného prostředí.
- Spolupráce s rodinou – pravidelné informování, konzultace s rodiči, poskytování doporučení pro domácí přípravu, aktivní zapojení rodičů do tvorby a vyhodnocování podpůrných opatření.
- Spolupráce s poradenskými zařízeními – škola je v pravidelném kontaktu s PPP/SPC, předává informace o vzdělávacím pokroku žáka a implementuje doporučená opatření.

Prevence neúspěšnosti u žáků s PO

- včasná identifikace speciálních vzdělávacích potřeb,
- nastavení podpůrných opatření ještě před projevením závažnějších obtíží,
- průběžná reflexe efektivity PO na pedagogických radách,
- metodická podpora učitelů (sdílení zkušeností, konzultace s odborníky),
- individuální i skupinové doučování,
- cílené budování pozitivního třídního klimatu, aby žák se SVP nebyl stigmatizován.

Škola průběžně vyhodnocuje žáky s riziky neúspěšnosti, poskytuje jim pomoc k jejímu překonání, zohledňuje vnější prostředí ovlivňující výsledky žáků, přijímá případná opatření k zamezení rizikového chování.

Na jednání pedagogických rad, předmětových komisí a metodických sdružení je vyhodnocována situace vzdělávání žáků ohrožených školním neúspěchem.

Zpracovala: Mgr. Klára Machová, výchovná poradkyně

Konzultovala: Mgr. Michaela Konečná, metodik prevence

Schválil: Mgr. et MgA. Vojmír Křupka, ředitel školy

V Prostějově dne 16. 9. 2025